

MUTRIKURKO HERRI-ALDIZKARIA
2012ko ekaina
118. zenb.

**zure ziztada
behar dugu**

KALAPUTXI

Zaborraren
kudeaketa
eztabaidagai (III)

San Juan,
eguzkixak dantzan
egitxen doan
eguna

URANGA

iniekaurie
SAGARMIÑAKO TXAKOLINGILEA

EUSKAL DIRUA

egin zure aukera!

BATXILERGOA

Matrikula: ekainak 20—uztailak 5

PRESTAKUNTZA ZIKLOAK

Matrikula ohikoa: uztailak 5-11

Matrikula ez-ohikoa: uztailak 23-27

Xemein etorbidea 19 - 48270 MARKINA-XEMEIN
Tfna. 94 616 90 02 www.leartik.com sgabiola@leartik.com

UDAKO IKASTARO TRINKOAK

2. DEIALDIA PRESTATZEKO IKASTAROA: 3. MAILA eta EGA

Uztailaren 2tik 27ra (3 ordu egunean)

Irailaren 10etik 21era (2 ordu egunean)

Prezioa: 115 euro / Ikasle eta langabetuentzako prezioa: 73 euro / Bekatze-sistema

ONGI ETORRI

BIENVENIDO
WELCOME
BENVINGUT

مرحباً بكم

BIENVENUE
歡迎

WILLKOMMEN
BINE AI VENIT
BEN-VINDO

UDAKO IKASTAROA 2012
Matrikula zabalik
www.udakalategia.net

Matrikulaldia:
Ekainaren 28ra arte

**DEBABE
UDAL
EUSKALTEGIA**

LUARDO ETXEA
Sabanika Aldapa 2
20830 MUTRIKU - 943.60.30.94
eusk.mutriku@udal.gipuzkoa.net

aurkibidia

Informaziua	4
Zeuk esan	5
Puri-purixan	6
Bi hitzetan	8
Lapazorrikeixak	10
Karenka	12
Aizialdia	14
Historixa	16
Gizartia	18
Zorion agurrak	20
Argazki zaharrak	21
Agenda	22

Kalaputxi ez du bere gain hartzen aldizkarian adierazitako esanen eta iritzien erantzukizunik.

Argitaratzailea
Karenka komunikazio elkarte
Barrenkale, 12 behe - 20830 Mutriku.

Telefona
635 748 393

e-maila
kalaputxi@topagunea.com
kalaputxi2001@gmail.com

Bloga
kalaputxi.blogspot.com

Laguntzailea
Mutrikuko Udala
Kolaboratzaileak
Iñigo Andonegi, Josu Ituarte

Tirada
2.200 ale
Lege Gordailua
SS-787/01

ISSN
1579-4792
Inprimategia
EUSKALINPRI. Deba

Banaketa
Kalaputxi

iritzixa

AUZOLANEAN....

Duela aste batzuk zeharo harrituta geratu nintzen garetxo batek auzolana zer zen galdetu zidanean.

Lagun! Auzolana ez da bakarrik auzoan egiten den lana, batek baino gehiagok hala uste arren. Auzolana auzoko-en arteko elkarlana da. Zoritxarrez gure gizarte globalizatu eta berekoi honetan modatik kanpo gelditzen ari zaigun hitza eta ekintza.

Gure herrian zorionez oraindik horren adibide diren auzo-elkarte eta taldeak ikusten ditugu. Baina auzolanaren urrezko garaia amaitu omen dira. Gaur egun nor joaten da auzokoaren etxera belar-lanetan laguntzera, errepideak garbitzera, baratza lantzera...? Sasoi batean langileak kontratatzeke dirurik ez eta elkarri lagundu behar (metak egiteko, garia erein edo joteko, sagardoa egiteko...) Ba, txo, begira ze gauza ederra. Agian krisi garai hauetan formula interesgarria proiektuak aurrera ateratzeko.

Gaur egun gure "bolara" joaten gara eta askotan elkarlana egiteko gonbidatzen gaituztenean, okupatuta, estresatuta gaude. Eta gero lagun artean batzen garenean, orduan bai, orduan "mingain-lana" ederki egiten degu inguruko guztiak kritikatzeko. Baina benetako orduan, hor konpon Marianon!

Azken urteotan Mutrikun auzolana jaiak antolatzeke egin ohi da eta benetan txalogarria da batzuk hartu duten bidea. Galdutako jaiak ere berreskuratu dira auzolanari esker. Baina oraindik bada zer eginga! Kalbaixotarrak, Mijoatarrak, Olaztarrak edota Berdel Jaia aurrera ateratzen muxutruk lan egiten duten mutrikuarrak meritu ederra daukate. Bejondeiela urte askotan! Ea beste ekimen batzuetarako ere auzolana sustatzen degun.

Kalaputxirako hitz hauek idazten ari nintzela, albiste ilun batek apurtu zigun bihotza. Gure artetik joan zitzaigun Iturritzako Mª Jose. Berak ondo barneratua zeukan auzolana zer zen eta askotan erakutsi zuen taldean parte hartzea gustoko zuela; beti jokatu izan zuen eskuzabaltasunez eta bihotz onez auzoan, herrian... auzolana indartzen.

Mutrikuko auzolana umezurtz gelditu zaigu. Baina bizi-tza honetako eredu onak bihotzean gorde eta aurrera jarraitu behar dugu. Egun haundirarte, M.J.

Agurtzane Urriolabeitia

Kultura Saila
Hizkuntza Politikarako Sailordetza

Gipuzkoako Foru
Aldundia

Mutrikuko Udaleko
Kultura eta Euskara Batzordea

Debatik **6:43 - 7:43 - ... - 21:43**
Jai egunetan, 8:43etan hasiko da

Eibartik **6:13 - 7:13 - ... - 21:13**
Jai egunetan, 8:13etan hasiko da

BERDE IPINI

Orain dela denboratxo bat, herritar talde batek (eta eibartarrak, nola ez), ikusita herriaren itxura eta izaera pikutara zihoala, alternatiba bat luzatu zuen. Alternatiba hori herri berde, zabal eta zibil bat zen, (eta da), errealtateari eta etorkizunari begira, aurrera egiteko.

Eta herritar batzuek gaizki ulertu zuten, edota ez zen ondo azaldu eta zabaldu herritar horren mezua. Baina argi geratu zena —sorgin ehiztari eta komisarioarekin batera— izan zen (eta da) talde hori berde ipini zutela.

Horrekin bi gauza behintzat lortzen dira: batetik, txanxui loak tapatu eta, bestetik, turko-burua lortu eta txapuzak egiten jarraitu, eta gaizki irteten duenean, ba, besteak erantzule bezala ipini: “dena frenatu egiten dute”, “kantzer bat dira”, “horiek ez dia mutrikuarrak”... —kasurik onenean—.

Beno, ba, ordua da bakoitzak bere ardurak jasotzeko. Ala oraindik, ez? Zeinek agindu du azken 32 urteetan? Zein egoeratan dago herria? Non dago Mutriku Bizirik? Puertosek dena ondo egin du? Guraiza fabrika, zer? ... Ikusten duzue erraza dela berde ipintzea: gai boikotak, marginazioak, marmarrak... eta beste maltzurkeria batzuk edozeinek egiten ditu, baina horrekin herriaren bizitza usteldu egiten da. Orain bezala!!! Badakigu: denok gara mutrikuarrak, baina batzuk, gehiago. Herri berde batekin, ia denok hobeto eta alaiago biziko ginateke, dudarik gabe; berde ipintzen ibiltzen direnak kenduta, noski. Ez badugu oker egindakoetatik ikasten, berriz ere horixe egingo dugu: baten bat berde ipini.

Bagoaz poliki-poliki. Baina ez da erraza, ez. Pazientzia eta Gora Mutriku: dena, denon artean, denontzat.

Herritar bi

MUTRIKUKO JAI BATZORDEA MARTXAN!!!

Dagoeneko badira bost urte herriko hainbat eragile batu eta Malen Jailetako egitarau alternatibo eta ezberdin bat antolatzeke lanean hasi ginena. Urteak pasa ahala talde gehiago joan izan dira batzen “Herritxarron Malen Jaixak” antolatzeke ekimen honetara eta herriko jendearen laguntza ere eskertzekoa izan da.

Azken urtetako lan neketsu eta gogorraren ostean, Malen Jailetarako sortutako egitaraua gero eta zabala goa eta indartsuagoa izan da. Gainera, herritarrengandik jasotako erantzuna ere oso positiboa izan da, antolatutako ekintza ezberdinetara herritar ugari bildu izan direlarik. Guzti honek, aurten ere indarrez eta gogotsu lanean hasia ekarri du, laister irtitako diren herriko jaie-

tan beste urte batez herritarrek herritarrentzat sortutako egitaraua ateratzeko asmotan.

Azken urtetako arrakasta ikusita, aurtengoan beharrezkoa iruditu zaigu Jai Batzorde gisa herrira aurkeztea. Une honetan, hala nola, Mutrikuko Rock Kolektiboa, Mutrikuko Gazte Asanblada, Txantxangorri Aisialdi taldea, Ze esateu? gazte mugimendua, Herrira! Mugimendua eta beste zenbait herritar ari gara lanean, beti ere Herriko Tabernarien eta Mutrikuko Udalaren laguntzarekin batera. Hala eta guztiz ere, esan beharra dago gure ateak zabalik daudela herritar guztientzat eta nahi duen orok parte hartu dezakela Jai Batzorde honetan. Hori dela eta, egingo diren bilera guztien berri ematen joango gara herritarrei, hurrengo bilera datorren ostiralean, hilak 21, arratsaldeko 8etan Gaztetxean izango delarik.

Gainera, aurtengoan ere egitarau zabal bat antolatzeaz gain, urtero bezala edalontzi berziklagarriak aterako ditugu jailetarako. Edalontzi hauetan Jai Batzordearen adierazle den balea agertzeaz gain, herritarrek beraien “txorradak” idazteko aukera izango dute. Hori dela eta, aurten ere herriko taberna eta lokaletan utziko diren orrietan herritarrek edalontzian agertzen nahi duten edozer idatzi ahal izango dute.

Horrez gain, aurtengoan berrikuntza bat sartu dugu Herritxarron Malen Jaixen barnean. Orain arte, herriko hainbat lagunek diseinatu izan dute jailetako kartela, eta aurtengoan herritar guztiei aukera eman nahi diegu diseinu honetan. Hori dela eta, jailetako kartelen lehiaketak bat antolatu dugu. Edozein herritarrek parte hartu dezake lehiaketa honetan eta lehiaketaren oinarriak zein sariak Mutrikuko Gazte Asanbladako bloga den <http://zaataka.blogspot.com> eta Mutrikuko Udaleko weborrian agertzen dira. Hala ere, zalantzarik izanez gero, gogoratu mutrikukogaztetxia@hotmail.com helbide elektronikora idatzi dezakezuela. Esan beharra dago, kartel lehiaketa honetan parte hartzeko azken eguna ekainak 29 izango dela.

Amaitzeko, adierazi nahi dugu une honetan gure lana Malen Jailetara mugatzen den arren, asmoa daukagula urtean zehar herrian dauden beste jai batzuetarako ere lanean jarraitzen, hala nola, San Juanak, Kalbaixuak, Gaba Beltza, Berdel eguna, etab. Besterik gabe, Jai Batzordearen eskutik herritar guztiei gure taldean parte hartzeko gonbitea bidali nahi diegu. Beti ere herritarrok antolatutako jaiak herritar guztientzat izateko, beharrezkoa baita herritarron parte hartzea.

Mutrikuko Jai Batzordea

ileapaindegia

Sabanika kalea, 1
Mutriku
Tel: 943 603 945

beritu zure ideiak!

Hondartza kalea, 13
Deba
Tel: 943 19 27 00

ZABORRAREN KUDEAKETA

Zaborraren kudeaketa kontuak ez du galdu, ez, gaurkotasunik gure egunerokoan. Areagotu egin dela esango genuke aldundian agintzen dagoen Bilduk Gipuzkoarako bere proiektua azaldu bezain laster. Guk, gurearekin jarraituz, Mutrikuko udalean dauden ordezkarien iritziak jasotzen jarraituko dugu, eta lehen Bildu eta EAJkoekin egin bezala, gaur Berdeak + Independentieak hartu ditugu solaskide: Iñigo Agirre, Rafa Pérez eta Alberto Lejardik jardun dute ordezkari gisa.

Zer diozue zaborraren inguruan herrian sortu den eztabaidari buruz?

Poztu egiten gara. Lehen gutxi batzuen gaia zena, oso politizatua agertzen den arren, asko zabaldu da, eta guztion sentsibilitatean eragina izango du. Beraz, onurak besterik ez digu ekarriko, are eta handiagoak elkarri entzuten saiatzen bagara eta arrazoiei adi egoten. Agintariak zein herritarrok onura publikoari eta etorkizunari begira jarri beharrean gaude. Erabakiak hartzerakoan, zein ekintzak gauzatzerakoan horixe izan behar dugu beti lehen premisatzat.

Zaborra porrota da, porrot kolektiboa. Gure planetari kalte handia eragiten ari gara, eta hori eragozteko, gure pentsaera aldatzen joan behar gara eta kudeaketa sistemak egokitzen ahalik eta lasterren.

Badirudi postura kontrajarrian azaltzen direnak ados daudela Europak markatu duen hierarkia-rekin. Zer diozue zuek honetaz?

1) Prebentzioa. 2) Berrerabilpena. 3) Birziklatzea. 4) Balorizazioa. 5) Deuseztatzea. Horiexek dira Europak markatutako lehentasunak, eta ordena horretan. Hitzekin jolasten dabiltzanak edozer gauza esan dezakete, baina ekintzetan ezagutzen dira. Nork daki zer egin den prebentzioari buruz? Nola murriztuko ditugu zaborrak? Gure ustez, horixe datza hutsunerik handiena: lege edo arauen

falta nabaria dugu. Gure eguneroko erosketak egi-tean, begiradatxo txiki bat eman ondoren, laster jabetuko gara zer dugun probetxagarri eta zer dugun zaborretara jaurtitzeko. Hartu bonboi kaxa bat eta egin froga. Hausnartu, ondoren, zer egon daitekeen jaurtigarria den guzti horren atzean, eta ziur pelikula luze bat egiteko gaiak eta interesak ikusiko ditugula.

Berdin esango genuke bigarren puntuari buruz. Berrerabilpena errazteko diseinuetan sakondu beharra dago: tresna bat ez da osorik matxuratz-zen; zatika diseinatu eta muntatuz gero, errazago izango litzateke matxuraturik ez dauden zatiak aprobetxatzea, baina, horren orde, berria erostea merkeago ateratzen zaigu. Zer dago atzean? Etekinak gutxi batzuentzat, eta zabor pila handiagoak guztiok ordaintzeko.

Zenbat eta lehengai gehiago erabili, gaitzake ekonomiko handiagoak behar litzukete produk-tuek. Ez zaio merkatuari bakarrik begiratu behar. Saltzaileen sentsibilizazio maila igotzeak ondorio garrantzizkoak izango litzuke, berdin isunen orde-laguntza-politikak ezarriz gero.

Eta nola ikusten duzue birziklatzearen gaia?

Teknologia aurrera doan heinean, gero eta gehi-go birziklatu ahal izango da, baina birziklatzea ez da beti errentagarria izaten. Gai batzuk, metalak adibidez, oso errentagarriak diren bitartean, ez da berdin gertatzen papera eta beirarekin. Ez da ber-dina, ezta ere, San Frantziskon birziklatu edo Bombayren egin. Hori dela-eta, diru laguntza publi-koak beharrezkoak dira askotan birziklatze-plan-tak mantentzeko.

Birziklatzearekin oso lotuta dagoena sailkapena da, eta ondo sailkatzeak berebiziko garrantzia du. Adibidez, guk beira sailkatzen dugula esaten dugu, baina beiraren koloreak zer esan handia du erren-tagarritasun aldetik begiratura; ez da berdina kolo-reak sailkatuta tratatu ala denak nahasian.

Hori birziklatze planta batean egitea zaila da gaur-

SUKALDEKO ALTZARIAK
EBANIZTERIA

OKILA AROZTEGIA S.L.

Txirritxa - Mutriku

Tel. 943 60 40 18 - Faxa: 943 60 31 03

Ntra. Sra.
de Begoña
EHORZKETA

Iriagirre z/g

Tel.: 646 351 352 - 943 60 47 78
943 20 10 95 (24 ordu)

EZTABAIDAGAI (III)

koz, baina gure etxeetatik bideratuko bagenu, eragin zuzena izango luke kostuan.

Balorizazioa dugu laugarren puntua, eta badi-rudi horixe dela punturik gatazkatsuena, iritzi kontrajarrienak hortxe daudela. Zein da zuen iritzia?

Guk zera diogu: eufemismo bat dela erretzeari balorizazioa deitzea. Atzera pauso handi bat da energia berriztagarria deitzea hortik ateratzen den energiari. Erretzea porrota da, birziklatzearen aurkakoa. Erraustegi batek kalteak dakartza ingurugiroan zein osasunean. Gaurko erraustegiekin hobekuntza asko dituzte, baina gustuko ote genuke Zubietarako proiektatuta dagoen bezalakoren bat gure herrian izatea? Non nahi ditugu gure zaborren keak?

Irtenbide zirkularrera bideratu behar ditugu gure indarrak. Ez da erraza izango, baina helburu haxe izan behar dugu: zaborrik ez!

Mutrikuko udalak sailkapenari garrantzia eman ez atez ateko bilketa sistema ezartzeko asmoa azaldu du. Zer diozue asmo horri buruz?

Atez ateko sistemaren filosofiarekin guztiz ados gaude. Beste erlazio mota bat gauzatzen da sortzen dugun hondakinarekin, eta horrek garrantzi handia du kontzientziazio mailan. Hala ere, "baina" batzuk sortzen zaizkigu exekutatzeko nola gauzatu den ez dakigulako. Hiru puntu kontenplatzen ditugu oraindik azalpenik eman gabe daudenak, eta nola gauzatu diren zehaztu gabeak: erabilkortasuna, kostua, eta derrigortasuna versus kontzientziazioa.

Gu herritarren inplikazioa eta konplizitatearen bila joateren aldekoak gara, eta derrigortasuna ez dugu bidelagunik egokiena ikusten horretarako. Udalak informazioa agindu du, eta, sarrera gisa, asmoak eta mankomunitatetik jasotako datuak azaldu ditu; hurrengo pausoen zain gaude. Zentzu zabaleko informazioa nahi genuke, Debabarrena-

ko ikuspegitik landua eta esperientzia guztiak azaldu eta baloratuko dituen, baita Itsasondokoa bezalakoak ere.

Atzerrian egindako kontzientziazio-praktika ezberdin batzuen ezagutza badugu, eta garbi daukagu debeku eta isunen bidea baino hobea dela praktika onak saritzearena.

Bestalde, esan beharra dugu, arestian aipatu dugun eta ulergaitza egiten zaigun politizazio mailak sentibilizatzeko prozesuan galgak jartzen dituela aurrerabide normala mantsotuz, eta beldur ezkutuak azalaraziz. Eta hemendik lau urtetara zer? bezalako galderak sortzen zaizkigu. Ardura eskatuko genieke interesari begira jokatzeko dutenei.

Besterik esango al zeniekete Kalaputxiren irakurleei?

Zaborraren tratamendua negozio bide ere izan daitekeela, eta Mutriku leku geografiko onean dagoela arlo honetako edozein iniziatiba aurrera eramateko. Herria dagoen egoeran ikusita, aztertzea iruditzen zaigu.

Bestalde, gaur herrian dagoen egoera arintzeko gure beharrik ikusten bada, prest gaudela soluzio bideak arakatze-ko eta elkarlanerako.

ARRIETA
AUTOZERBITZUA

Aliprox

J.M. Altzibar etorbidea · 943 60 31 01

KALBAIXO
JATETXEA

TELEFONOAK:
943 60 32 56
943 60 30 16
MUTRIKU

ARNOKO MENDI LASTERKETAKO PARTE HARTZEA IZUGARRIA IZAN DA

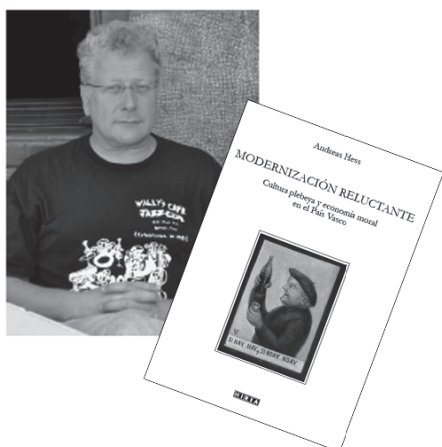
Oinez, 210 lagun eta saltaka, 133 (mutrikuarrak 19) izan ziren azkenean, Burumendik antolatutako kirol-gertaeran parte hartu zutenak. Saltaka 150 lagun zeuden, berez, izena emanda; zerrenda guztiz beteta zegoen, eta norbaitek atzera eginez gero, itxaron-zerrendan ere jendea zegoen. “Lehen urteko beldur eta dudak datozkit orain gogora. Zortzi urte eta gero lasterketak bere lekua egin duela ikus daiteke”, zioen antolatzaileetako batek korrikalarien irteerari begira. 22 kilometro zituzten aurretik oinez zein saltaka aterakoek, eta bajaren bat edo beste egon arren, gehienek lortu zuten helmuga gurutzatzea.

SAILKAPENA:

Lehenengoak: Ugaitz Artola (01.39.43) eta Yolanda Gurendez (02.05.05)

Lehen mutrikuarrak: Iñigo Agirre (01.43.58, sailkapen orokorrean 3.). Lasdislao Velasco (1:49:48) eta Maite Aizpurua (02.35.49).

Lehen beteranoak: Imanol Oiarbide (01.48.09) eta Amaia Elozegi (02.39.49)

‘MODERNIZACION RELUCTANTE’

LIBURUAREN AURKEZPENA, ZABIELEN

Andreas Hessek euskaldunen inguruan idatzitako liburuaren aurkezpena egin zen ekainaren 14an, 19:00etan, Zabielen. EHUKo Gaur Egungo Historiako katedradun Ludger Mees izan zen aurkezpena egin zuena. Bertan izan zen ere, liburuaren itzulpena egin zuen Maite Martin.

Hessek Dublinen soziologiako klaseak ematen ditu unibertsitatean eta ikerlaria da. Liburuan, kulturak eguneroko bizitzari forma ematen dioten gizarte bateko erritu testuinguruak aztertu ditu. Euskal erakundeen deskribapen ia etnografikoa egiten du, eta paradigma aldaketa gauzatzeko proposamena luzatzen du.

Maitasunak bizirik iraunaraziko du
zuen oroitzapena gure bihotzetan.

Martzel, Mila, Mari Jose

HONDARRA ZABALTZEAREKIN BATERA, HONDARTZA ITXI

Mutrikuko lehenengo hondartzan hondarra botatzeari ekin diote, berriro ere. Aurrez lan hori bukatu gabe laga zuten; neguan itsas-korronteek hondartzari nola eragiten zioten ikustea zen helburua. Hondarra zabaltzeko hondartza itxi egin dute. Uda denboraldia hastear denean, herritar askoren artean ezinegona sortarazi du horrek, baita udalean ere. Eta halaxe jakin eragin diote udal arduradunek Gipuzkoako Portuen Zuzendaritzako ordezkari. Natur Taldeak bere aldetik, Portuen Zuzendaritza salatuko duela jakinarazi du. Arrazoa, ondoko da: botatzen ari diren hondarra “ez egokia” izatea. Hondarra Zumaiako bokaletik hartzen ari dira, aurrekoan bezalaxe. “Orduan ere Kosten Zuzendaritzak ohartarazi zuen hondar hori ez zela egokia egiten ari diren lanetarako”, azaldu dute.

SBB MUTRIKUARRAK LURRALDEKO LEHENTASUN MAILAN ARIKO DA DATORREN DENBORALDIAN

Herriko mutilen bi futbol talde nagusiak maila berean ariko dira datorren denboraldian. Izan ere, SBB Mutrikuarrak taldeak lehen maila utzi eta maila bat igotzea lortu du. Denboraldi bikaina osatu dute SBBkoek, eta horren emaitza jaso dute. SBBkoek behin eta berriz zaleengandik jasotako laguntza eta animoa eskertu dute. Horren harira, bazkideekin batera SBB Eguna ospatu dute, aurten ere.

ZORTZI LANEN ARTEKO LEHIA DAKAR MOTZ-MOTZIANEK

Zortzi lanen artean erabaki beharko dute irabazlea aurtengo Motz-Motzianeko epaimahaikideek. Sei lan 18 urtetik gorakoek aurkeztutakoak dira, eta beste biak adin txikikoenak dira. Antolatzaileek jakinarazi dute-nez, egileak iazko antzerakoak dira, baina aurkeztutako lanetan kalitateak gora egin izana nabarmendu dute. Lehiatzeko kanpoko lan bat ere egongo da. Ekainaren 22an, 20:00etan, Zabielen lan denak ikusteko aukera edukiko dute herritarrek. Gero, ekainaren 29an, 20:00etan Zabielen sari banaketa ekitaldia etorriko da.

EUSKAL EROMERIAREN HARIRA, EGUN BEREZIA OSPATU DUTE HERRITARREK

Dantza taldekoek euskal erromeria egiteko jarrita zuten egunera Ziriako Andonegi eta garaikideen omenez egiten ari diren ekimenak batu dira, aurten. Horrek egunari berezkoa duen dizdira gehitu besterik ez zion egin. Dantzan egiteaz gain, antzerkiarekin gozatu eta kantu zaharrak kantatzeko aukera egon zen. “Egun borobila izan da gaurkoa, dudarik gabe”, zioen antolatzaileetako batek.

HAINBAT EKIMEN LAGA DITU GEOPARKEEN ASTEAK HERRIAN

Unai Basurkoko Pakea proiektuaren nondik norakoen berri eman zuen; eta Mike Robinsonek, Turismoa, Kultura eta Garapen Iraunkorra liburuarekin.

Geoparkeen asteak herrian lagatuko lehen kontuak izan ziren horiek. Pakea ontzia eza-gutzeko aukera ere egon zen, eta gerora, Nautilus bisitatzeko eta tailer geologikoetan aritzeko aukera ere egon zen.

OPERARA HURBILTZEKO AUKERA DAKAR BANDAREN KONTZERTUAK

Opera gaua. Horrela izendatu du Mutrikuko Musika Bandak aurtengo udako euren kontzertua. Ekainaren 30ean, 23:00etan, parrokiaren jaia dute hitzordua. Bandako musikariekin batera, herriko abesbatzak ariko dira, eta besteak beste, Puccini (Madame Butterfly), Mozart (Don Giovanni), Verdi (Rigoletto, La traviata eta Nabucco), Bizet (Carmen), eta Wagnerren (Tannhauser) obra ezagunak interpretatuko dituzte.

ZILARREZKO DOMINA LORTU DUTE MAILA NAGUSIAN

680 kiloko mailan bigarren egitea lortu du Mutriku Sokatira Taldeak. Hiru jardunalditan erabakitzen da 680ko lur gainekoa, eta taldekide berriak eduki arren, “uste baino hobeto” heldu diote erronkari herriko taldekoek. Gainera, nabarmentzeko da azken jardunaldian eguneko tiraldi denak irabazi zituztela, baita sarritan garaitezinak ziruditen Goierri Akoa aurkakoak ere.

San Juan, eguzkixak dantzan egitxen doan eguna

Aillegatu da San Juan gaua! Ez dakigu zerreitxio baiña, siñistunak izan zein siñisgabiak izan, gau horrek, zeozer espeziala dauka. Muga bat ere bada urteko sasoi hau: uda hasi, ikasturtia amaitxu...

Gure tradizioan, bi dira urteko gaurik berezixenak: Gabon gaba eta San Juan gaba. Solstiziuaren ingurukak bixak, negukua eta udakua. Hillebete honi euskera batuan “ekaina” esaten zako. ‘Eki’+‘gaiña’, eguzkixa gaiñian. Hori da udako solstiziua, eguzkixa altuen dauan momentua, baitxa eguzki-ordu gehixen daukazen eguna ere. Ordutik aurrera egunak laburtzen eta gabak luzatzen hasten dira.

Jai honen inguruko elementu batzuk aparteko garrantzixa dauke: sua, landarak, ura eta maitxasuna. Zergaitxik? Berrikuntza-errituala dagualako beuren atzian.

Suak, zaharra erre eta berrixari ematen dio paso. *Landarak*, urtian-urtian, aldixan-aldixan berritxu egitxen dira, ezinbestian. *Urak*, bizitzeko oiñarrizko elementu horrek, garbitxu egitxen gaitxu. Eta *maitxasuna*? Hori baiño berritzailiagorik? Berritxu ezian hil egitxen da.

Sua eta eguzkixa

Sanjuanetan hainbat su piztutzen dira oraindio ere,

gurian, han eta hemen. Suaren gaiñetik salto egitxeko ohitxuria ez da galdu... itxuria, gaiñetik pasauta garbitxu egitxen gara, su horrek indar berezixa dauka eta.

Suak, solstizio bixetan indar sinbolikua dauka, etxe barruko suak negukuan (*Gabon-supilla*) eta etxetik kanpokuak udakuan. Esan degun bezela sua, garbitxu eta berritxu egitxen deu. Zaharrak erreta, berrixak hobeto etorriko dira. Itxuria, su gaiñetik saltatzia

Sua eguzkixaren sinbolotzat ere jo izan da.

Garai baten esaten zan eguzkixak dantzan egitxen zoala San Juan goizian, baiña haura dantzan ikusteko goizian goizo jun bihar, eguzkixak erten aurretik. Pañelo sedazkuakin, begixetan ez kalte egitxiarren, han egoten ziran gure aurrekuak eguzkixa noiz ertengo zain, ia dantzan ikusten ete zeuen.

Landarak

Etxe eta baserrietako sarreran leizar edo arantza zuri adarrak jartzia da, gure egunetara aillegatu dan beste ohitxuretako bat.

San Juan bezperan edo goizaldian, argitxu aurretik, adarrak batu eta eguna egin aurretik dotore-dotore jartzen ziran adartxuok etxietako sarreretan. Mutriko baserri batzuetan leizarra jartzen zeuen eta beste batzuetan elorri zurixa. Banaka batzuetan bixak jar-

tzen zitxuen. Kaletarrek leizarra jartzen zeuen. Sasoi baten, Akitxikixaneko mutuak, urtero-urtero aizkoria eta eskaillera hartuta leizar adarrak ebakitzera juaten zan mendira, gero herrira etorritxa etxerik etxe partitzeko.

Askok kurutze formia ematen zixuen bi adar zatiri, *kurutzegeixak*, eta meza nagusixa baiño lehen atehondo bakoitzian jartzen zitxuen.

San Juan goizian batutako landarak indar haundixagotzat jotzen ziran. Hainbat landara batu ostian, meza nagusira eruan, eta bedeinkau ostian etxeko atian jartzen ziran. Horri, *San Juan txortia* esaten zakon.

Landara asko sartzen ziran txorta horretan: basokuak, apaingarriak, jatekuak... Batzuk aitxatziarren: *trumon-garua*, *zintxa-bedarra*, *artua*, *larrosia*, *San Juan bedarra*, *sagarra*, *garixa*, *kereixa*, *krabeliña*, *kalak*, *erromerua*, *apixua*...

Gaur egun asko urritxu da *trumon-garua* Mutrikun. Horregaitxik sasoi baten txortia egitxeko ezinbesteko landaria zana ez da ikusten gure herriko txorta gehixenetan.

Boskotxa edo errudia ere jartzen zan San Juan txortan, eta Astigarrabixan entzun detenez landara honen pipitxa bana janda norpera “bedeinkau” egitxen zan.

Txorta hori urte osuan gordetzen zan, ganbaran, eta trumonadak zozenian bedar horretako batzuk zartagin baten erretzen ziran baserriko atarixan. Tximistak gelditxu egitxen ei ziran hola. Horrez gaiñ, batzuk, Santa Barbarari kandela piztutzen zixuen.

San Juan suan aurreko urteko txortia erretzen zan.

Mutrikun gitxik gogoratuko deuen kontua da sasoi baten Goiko plazan, San Juan egunian arbolia jartzen

Leizar-adarra Astigarrabixako Etxezabal baserriko atian

zala. Lehengo zaharrei entzunda dakitx, gerra aurrian, San Juan goizian, eguzkixa erten aurretik, herriko mutil gaztiak mendira juanda *kereixa-arbolia* jo eta plazara ekarritxa erdi-erdixan jartzen zeuela, eleiz aurrian. Beheko plazan ere bai iñoiz. Baiña kereixa-arbolak frutuak ematen zitxuan eta balixokua zan, horregaitxik fruturik ematen ez zoan beste arbola batzuk ekartzen hasi ziran. Baiña sanjuanetan arbolia jartzia lehenotikan egon zan debekauta Mutrikun. 1897 urtian argitaratu ziran Mutrikuko udal ordenantzetan, 59.orraldian hau irakurri geinke: “*No se tolerará que siguiendo una mala costumbre se coloquen árboles en las plazas y vía pública el día de San Juan, sino que por el contrario serán severamente castigados los infractores, sin perjuicio de las demás responsabilidades en que hubieren incurrido*”.

Hori irakurritxa errez ulertu leike –beste herri batzuetan ez bezela– zerreitxio galdu dan ohitxura zahar hori gurian.

Ura

San Juan goizian, eguzkixak erten aurretik, *ihintzak hartzeko* ohitxuria oso zabalduta egon zan: bat baiño gehixo oiñutsik ibiltzen zan zelaixetako ihintzetan, beste batzuk baitxa narru-gorri ere gerritxik behera, osasunerako ona zalakuan.

Maitxasuna

Esan degun bezela, San Juan bezperan gaztiekk parrandaxua egitxen zeuen. Mutillak beuren begiko neskaren balkoi azpira juan eta kantatzen zixuen, izan ere, bihotzian gordetakua ateratzeko gaua ere bazan.

Kristautasuna etorri aurrekua da jai hau. Eleizak egun honek hainbesterañoko inportantzia zaukala ikusitxa, zuhur jokatuta, horren kontra egin gabe kristautasunian dagan santurik garrantzitsuenetako bat kokatu zoan hor, San Juan. Toki batzuetan heriotzia ere ospatzen dan arren (abuztuaren 29xan), berau da santuen izendegixan, jaixotzia ospatzen dan bakarra. Aurten, gau berezi hori zapatutik domekarakua danez, ez galdu aukeria zela edo hala ospatzeko. Goi-kuak irakurri eta gero ondo ulertuko dezue zerreitxio askok egun hori, Euskal Herriko egutegixan, jai-egun nazionaltzat proposatzen deuen.

Trumon-garua ezinbestekua zan San Juan txortan

Josu Larrañaga Arrieta

NEKANE URANGA SAGARMIÑAKO TXAKOLINGILEA

Badira 28/30 bat urte Sagarmíñako Antoniok mahatsondoak sartu zituela, lau mila metro inguruko lursail txiki batean. Aitzurra erabiliz lurra prestatu eta banan-banan sartutako landareak, orduan ez zegoen makinariarik-eta. Berak prestatu zuen dena bere bi semeen laguntzarekin, artean mutil koskorrak ziren bi semeekin. Asteburuetan-eta pusketa bat egin eta gero beste pusketa bat, eta horrelaxe jarri zituen 900en bat landare. Eta beti segi eta segi, azkenean erabaki zuten arte —orain etorriko dira lau urte— Getaria-ko Txakolina elkartean sartzea. Oraingo, hektarea bat bakarrik ari da ematen, baina lau dauzkate sartuta.

Nola ekin zenion txakolingintzari, Nekane?

Ni baserrian hazitakoa naiz, eta banekien nolakoa zen baserriko bizimodua. Hona etorri nintzenean, sekulako fruta aukera geneukan. Eta planteatzen hasi ginen ea zergatik ez sartu mahats gehiago. Gero, terrenoak ez ziren oso onak, aldapatsuak dira eta prestatu egin behar izan ziren. Pixkanaka, arbolak kendu eta etxerako eta pare bat feriatara joateko lain fruta uztea erabaki genuen, eta bestea mahasti egin. Ni, lehenago, tailerrearrean ibiltzen nintzen lanean, eta gero umeak eduki nituen eta laga egin nuen. Orduan, gizona eta etxeko guztien artean pentsatuta, niretzako lanpostua etxean

sortzea erabaki genuen. Horrela, umeak eta lana bate-ratzeko moduan.

Eta Getariako Txakolina elkarteak sartu zine-ten.

Horrek lan eta exigentzia asko eskatzen zituen. Hasi sanidadea, kalitatea... dena kontrolatzen dizute. Gero, guk hektarea erdi baino ez geneukan, eta hori gutxi zela esaten ziguten, bi edo hiru behar genituela; beste-la, ez zegoela etekinik ateratzeko modurik. Prozesua luzea da, mahastia handitzeko ere baimena eskatu behar da. Orain, lau hektarea pasako mahastia dauka-gu.

Zein mahats-mota erabiltzen duzue?

Hondarrabi zuri eta beltza dauzkagu sartuta. Txakolin-gile elkarteak berak kontrolatutako landareak izan behar dira. Txertatu egiten dituzte hemengo gaitz eta izurriteek kalterik ez egiteko.

Nolako mahats-mota da?

Delikatua eta asko zaindu beharrekoa da. Askok pen-tsatzten dute: sartu mahatsa, eta etorriko da! Ez, ez da horrela izaten, ez.

Lan handia ematen du mahastiak?

Bai, tratamenduekin, hasi maiatzean eta irailera arte gutxi gorabehera. Asko atakutzen dio hemengo egural-diak: hezetasuna sartzen zaie behetik gora eta bortiritis, mildiu eta oidium gaitzak jotzen ditu. Horiek ez harra-patzeko, gainean egon beharra dago urte osoan, ez orain bakarrik, neguan ere bai. Hemengo klimak ez du laguntzen. Traktorearekin botatzen dugu botika. Baina hasierako terrenoa ez dago traktorea sartzeko presta-tuta, eta eskuz egin behar izaten dugu. Horretaz gai-nera, inausi, ongariak bota, ostoa kendu eta beste makina bat lan egin behar izaten dira.

Zenbat denbora behar du landareak mahatsa ematen hasteko?

Hiru bat urte inguru, nahiz eta ehuneko ehunetan ema-teko bost bat urte behar izan.

Luzaroan ematen dute?

Bai, mahatsondoa luzaroan bizi izaten da. Hementxe dauzkagu ia 30 urtekoak, eta zoragarri ematen dute. Baina tartean ihartu ere egiten dira, edo lehortek hil, edo apurtu, eta berriak sartu behar izaten dira.

Noiz batzen duzue mahatsa Sagarmíñan?

Urrian, pilariketarako batzeko moduan egoten da nor-malean. Azken urteetan, pare bat aste aurreratu egin zaigu; ikusiko dugu aurten zer gertatzen den. Hor fak-tore asko daude. Enologo bat daukagu; lagungarria da enologoa izatea: berak esaten digu mahastiak zer behar duen eta noiz. Mahatsaren azukre-maila ere neurtzen dugu, batzeko moduan dagoen ala ez eraba-kitzeko. Eguraldiak ere eragiten du noiz hasi: ona emanda badago, ba, laga egiten da pixka bat gehiago heltzeko, eta, noski, hilabete bat lehenago ez zaio tra-tamendurik botatzen.

Zenbat eta gozotasun handiagoa, hobe izango da txakolina?

Bai eta ez, bere azukre-maila bat hartu behar du.

Nola batzen duzue mahatsa?

Eskuz batzen dugu. Etxeko guztiok elkartzen gara lan hori egiteko, inausketarako guraize bana hartuta. Nor-malean, larunbatean hasten gara batzen edo ostiral arratsaldean, eguraldi txarra emanda baldin badago. Hiru egun behar izan genituen iaz dena batzeko. 20-25 lagun aritu ginen horretan.

Eta bildu ondoren?

Ekarri ahala jo egin behar da; traktorean ekarri ahala, makina batek txortanak kentzen ditu, eta zuzenean prentsara. 1.600 kilo batera hartzen ditu prentsak, eta jotzen hasten da. Pare bat ordu edo bi ordu eta erdi behar izaten ditu aldi bakoitzean. Amaitzen duenean, patsa kendu eta hurrengo joaldia jartzen da martxan. Eta horrela eten gabe, bata bestearen atzetik. Batzen dena jo egin behar da, ezin da batu eta laga, hondatu egingo litzateke-eta.

Jo dugu mahatsa, eta orain?

Kupeletan desfangatzen uzten da 24 orduz eta, gero, beste kupel batera trasegatzen da. Hor hartzidura edo fermentatze-prozesua hasten da. Astebetera edo apur bat lehenago hasten da fermentatzen. Fermentazio garaia amaitzeko 15-18 egun behar izaten ditu. Den-tsiometroa daukagu noiz amaitzen den neurtzeko. Amaitutzat ematen denean, kupela itxi egin behar da, eta utzi. Fermentazio garaian, 15 bat gradutan man-tenitzen dugu.

Azkenik, botilaratzea.

Kupelean hilabete batzuk uzten ditugu, eta probatzen joaten gara noiz botilaratu erabaki arte. Nahiz eta ber-dinak izan, kupel batetik bestera aldeak egoten dira, eta gertatzen da bat besteak baino lehenago prest ego-tea, aurreratuago etortzea. Lehenengo kupela botilara-tu ondoren, saldu ahala, hurrengo prestatzen da. Zeren, berez, kupelean hobeto egoten da txakolina botilan baino. Iaz, 15.000 botila bete genituen.

Getariako Txakolina Elkarteak esaten dizue nola egin dena?

Ez, ez, ez. Pausu guztiak kontrolatu eta ziurtatzen dituzte, baina ez dizute esaten nola egin. Txakolingile bakoitzak geure erara egiten dugu. Asko ikusi eta ikasi dugu denboraren poderioz, eta proba asko egin ere bai. Eta pixkanaka, batetik ekarri eta bestetik probatu eta iritziak jakin, eta horrela, gauzak ikusi eta ikasten dira. Denominaziokoak laguntzeko prest egoten dira.

Zer dauka Sagarmíñak txakolin-leku aproposa izateko?

Hau oso leku gordea da, atzealdean mendia dauka eta asko babesten du, haizeak ere gutxiago jotzen du, eta eguzkiak oso ondo berotzen du. Guk parralean dauka-gu mahatsa, horrela zutik baino gehiago ematen du, baina zaintzea ere askoz lan handiagoa da.

MARAMA JAIOBERRIAK BABY REBORNS

Gure artean ezezaguna den zaletasun edo artista lana dugu. European, Estatu Batuetan baino beranduago ezagutzera eman zen, hoguei urte besterik ez baititu panpinak moldatu edo modelatzeko afizio honek. Berezitasun eta gorabeherak Saioa Arrasate mutrikuarrak kontatu dizkigu.

Nola hasi zinen?

Orain dela lau urte hasi nintzen. Interneten bidez orrialde ezberdinak ikusten ari nintzela, panpina edo marama hauek ikusi nituen eta harritu egin ninduten. Eta ondoren, panpina horiek nola osatu ikasteko ikastaroak ematen zituztela jakin nuen. Beraz, animatu egin nintzen; betidanik gustatu baitzait eskulak egitea.

Zeintzuk izan ziren lehen pausuak?

Interneten bidez egin nuen lehen ikastaroa; ez nago ziur baina, Argentinatik zuzendua zela esango nuke. Bertatik bidaltzen zizkiguten pausuz pausu panpinak osatzeko azalpenak eta baita materiala ere. Ordea,

Joseba Iñaki Eleizgarai
masajista eta osteopatia

Tel: 630 788 059 - Konte kalea 22, Mutriku

**JATETXEA
LANDETxea**
Laranga auzoa (Mutriku)

**eguneroko
menua**

**berezitasuna
txerri txikia**
(enkarguz, erreta edo burduntzian)

Tel.943 942 222 · 629105733 · luis@pikua.es

azalpen guztiak bidali aurretik nik bi panpina osatuta nituen. Ezin nintzen zain egon; behar nuen informazioa aurkitu eta hala egin nuen.

Zerk erakarri zintuen?

Besteekiko ezberdintasunak erakarri ninduen; beste panpinekin konparatuz oso errealak baitira. Eta bestalde, bakoitzaren kostuak harritu ninduen, harritzeko baita.

Nola hasten da horrelako marama edo panpina bat egiten?

Hasteko pakete baten eskaera egin behar da; bertan, panpinaren hanka, beso, buru eta gorputza bidaliko dizkigute. Aurrez, aipatu behar dut eskultoreak oreka berezi batekin gorputz atal horiek osatzen dituela; nahi duen itxura emango dio, izur eta tolestura bereziak eginez. Eta ondoren, fabrikanteak biniloan pasatzen ditu. Gure etxera heltzen direnean, gorputz atal horiek plastiko kolorea dute. Ondoren margoekin nahi dugun kolorea emango diegu, horretarako geruza ezberdinak osatzen joango gara eta geruza bakoitza margotu ondoren labara sartuko dugu.

Ondoren?

Atal ezberdinak elkartuko ditugu. Nahi izanez gero, panpina horiei ilea jarri diezaiokegu edota betileak; hori bai, banan-banan txertatu behar zaizkio eta ez da lan makala. Gorputz atalei pisua jartzen diet; buru-hezurrean, gorputz enborrean... hankatxoetan eta besoetan hezuraren itxura hartzeko oreka berezi bat sortu dut, nire ustetan lehena izango naiz horrelako material bat sartzen duena; gehienek kotoia edo kristaltxoek osatutako poltsak jartzen dizkie. Horrez gain, jartzen dizkiegun begiak kristalezkoak dira.

Erabiltzen dituzun material eta tresnak bereziak al dira?

Labari dagokionez, etxean daukadana erabiltzen dut, ez dauka inolako berezitasunik. Bestalde, margoak bereziak dira eta lortu nahi dugun hauraren azalaren kolorearen arabera, margoen tonua ere aldatzen joango gara. Erabiltzen den ilea; ahuntzaren ilea da eta hori Estatu Batuetatik ekartzen da. Pisua eta tamainaren arabera, material ezberdina erabili dezakegu. Tamaina ezberdinak daude; jaio berriak, hiru hilabetekoak, urte betekoak eta baita haur goiztiarrak ere.

Ukitu berezirik?

Bai, oraingo honetan atzazalak margo akrilikoarekin margotzen hasi natzaie, emakumeek estetizien zentro batetan margotzen dituzten bezalaxe. Horrez gain, txupetea jarri diezaiokegu edota lazotxoren bat. Azken bi hauek imanak erabiliz jarriko ditugu.

Beraz, inbestigazio lana ere bada?

Bai. Material ezberdinak frogatzea dut gustuko; azalaren kolorearen tonu egokia lortzeko, gorputzaren pisua, atzazalak, horrela, panpinaren itxura zenbat eta errealago hainbat eta hobeto. Horrez gain, zale-tasun honen inguruko foroak ere badaude, eta bertan informazioa elkar trukatzeko dugu; atera dituzten material berriei buruz, egingo diren erakusketak... Hala eta guztiz, ez ditut haur jaioberrien argazkirik erabiltzen; intuizioz egiten dut lan.

Bartzelonan ere izan zinen ezta?

Bai, nire oporrak bertan pasatu nituen eta bide batez erakusketan parte hartu nuen. Eta orain dela gutxi Madrilen ere izan naiz.

Denbora asko eskaini behar al zaio?

Norberak nahi duenaren arabera, baina bai, denbora asko eskaintzen diot nik. Zaletasunez hasi nuena, orain ia ogibide bihurtzen hasi da. Eta bestalde, zale-tasun garestia da; materiala oso garesti saltzen baita. Panpina bat osatzeko, tresna eta material guztiak behar dituzu, ezin da pixkanaka hasi. Esan beharra daukat, hontara dedikatzen diren emakume askok lantegi txikiak eraikiak dituztela, ni aldiz etxean moldatzen.

Eskaera asko al dituzu?

160 panpina egin ditut guztira, horietatik batzuk Europatik kanpora ere bidali ditut; Irlandara, Estatu Batuetara... Eroslearen gustura egiten ahalegintzen naiz.

Terapiarako erabiltzen direla ere irakurri dut.

Bai halaxe da; Down Sindromea duten emakume edo neskatxoetan, ama sena asetzeko erabiltzen dituzte. Bestalde, badakit zaharren egoitzetan emakume nagusiekin ere erabiltzen dituztela.

Informazio gehiago:

<http://sugarbabyreborn.jimdo.com/>

PAGOAGA S.A.

iturgintza - berogintza - gasa
igeltsaritza - aroztegia

Tel.: 943 74 02 79 - 943 74 05 12

Faxa: 943 74 35 65 / e-mail: pagoagasa@euskalnet.net

San Antolin, 13 - 20870 ELGOIBAR

Domingo Ibaibarriaga, 5 - Tel. 943 60 46 73 - MUTRIKU

EUSKAL DIRUA

Euskal dirua (Elidoroak), Tokiko moneta (Eusko) edo Herriko moneta; jaulkitako une eta lekuan funtzio zehatz bat betetzeko sortua izan zen eta den moneta dugu. Gerra denboran edo gerraostean, gurea den moneta sortzeko eta jaulkitzeko beharra sentitu zen; herriarren beharrak asetzeko, trukerako... herrietako kooperatiba ezberdinek ere erabili zituzten. Eta, gaur egun oraindik Euskal diruari bere lekua gorde nahi zaio.

Gatazka guztietan sortu izan dira moneta paperak, hainbat eztabaida sortu dituztenak. Lurralde batzuetan hauen balioa hutsean gelditu izan da, ordea, ez da Euskal Herrian Errepublika garaian gertatu zen kasua; hemen sortu zituzten txanpon eta billeteak balioa izan baitzuten.

Guda zibilean; Euskal probintziak, Santander eta Asturiasko probintziak gainerako errepublikar guneetatik isolatuak gelditu ziren, lehendabizi Madrildik eta ondoren Valentziatik. Momentuan zirkulazioan zegoen dirua desagertu egin zela eta, Euzko jaurlaritzak (gerra denboran eratu zen jaurlaritzaren izen ofiziala) dirua jaulki zuen, baina ez diru berria, pezetak baitziren horiek ere. Desagertutako diru horri, "diru beldurtia" zela esaten zitzaion; dirua zeukanak gorde egin zuen, bai etxean edo baita erbestean ere (atzerriko bankuetan).

Gatazkaren lehen unean, Finantzaketa ofizialen beharrak eman zion hasiera bereziki, moneta-aren kontrol ezari edo nahasmenari. Nolabait, modu bat aurkitu behar izan zuen Euskal gobernuak herriari txanponak emateko edo hornitzeko. Jaulkitze edo igorpena zinez originala izan zen; hasieratik Espainiako Bankuak baimendutako txeke edo taloien bitartez egin baitzen, bertan

"tiene fondos" jartzen zuelarik. Horiei beharrezko azkartasuna eman zitzaion zegoen helburua betetzeko. 1936ko irailaren 1etik zirkulazioan jarri zituzten Bizkaiko Banketxeek eta Aurrezki Kutxek 100, 50, 25 pezetatako taloiak. Hala eta guztiz, Errepublikar gobernuak ez zegoen ados eta Valentzian 1937ko urtarrilaren 14an agindu bat kaleratu zuen: Espainiar bankuetako agentzia eta sukurtsalei taloi, pagare edo bale hauek ez baimentzeko aginduz. Nahiz eta agindua atera, taloi hauek zirkulazioan jarraitu zuten eta gainera, benetako billeteak ere jaulki ziren.

Herriak diru berri hori (txanpon eta billeteak), Elidoro izenez ezagutu zituen, une hartan Elidoro de la Torre (1884-1946) baitzegoen lehen Euskal Gobernuako Haziendako Kontseilari. Elidoro, euskal sindikalgintzan aritu zen eta guda garaiko egoera zail haietan, erbestean zegoelarik, Espainiar Errepublikako instituzioekiko finantza-autonomia mantentzea lortu zuen Euskal Gobernuan.

1936ko abuztuan, Bizkaiko Defentsa-juntak esku-ragarri jarri zituen eramaile-taloi berrien igorpena (5, 25, 50 eta 100 pezetatakoak), nahiz eta Espainiar Banketxeko kontu korronteak aurka izan. Billete batzuetan, borobil baten erdian, Euzkadiko eskudo edo armarrria duen zigilu bat agertzen da urdin kolorekoa.

1937an igorpen berriak egin ziren; 5, 10, 25, 50, 100, 500 eta 1000 pezetatako billeteak. Billete hauen atzealdean euskal ogibide ezberdinen irudiak agertzen dira: 5 pezetatako billetean euskal artzain bat ikus genezake, 10ekoan Oñatiko unibertsitatea, 25ekoan Labe garaietako irudi bat, 50ekoan euskal arrantzaleak, 100ekoan lurra lantzen ari den gizona, 500ekoan Bilboko ibaia eta 1000koan labe garai bat berriro ere. Horiek Gerra Zibilean besterik ez zituzten zirkulatu, 1937ko ekainean, ejertzito nazionalak Bilboko hiria okupatu zuen arte.

Bestalde, bigarren adibide gisa sindikatuek gerra eta gerraostean herri moneta sortzeko egin zuten lana aipatuko dugu. Sindikalgintzak langileen bizi baldintzak hobetze aldera lan egin du; garai bakoitzean langileek zituzten

arazoei erantzun egokiak bilatzen. Gerra garaiko egoerak eta gerraosteko goseteak, diruezak... orokorrean bizi baldintzek, antolatzen bultzatzen du gizakia eta gizataldeak; kasu hontan sindikatuak. Horretarako, baliabide eta lantresna ezberdinak erabili izan dira. ELA sindikatuak XX. mendearen haseran, kontsumorako kooperatibak, produkzio kooperatibak eta mutualitateak jarri zituen martxan. Kooperatiba horietan bizitzarako oinarritzko produktuak saltzen ziren, janariak bereziki. Adibide gisa Azkoitiko Jasokunde Kooperatiba aipatuko dugu; Gerraosteko gosete latzean, Estatuak emititutako txanponak oso gutxi zirela eta, bertako txanpona sortu zuten, bazkideek bertan egin zituzten erosketak. Txanpon hauek alde batean Azkoitiko armarriko gaztelua (bi pezetako eta pezeta bateko txanponek) zeramaten eta bestaldean zenbatekoa pezetetan. Dinamika horiek benetako indarra II. Errepublikara garaietan hartu zuten eta horien bultzatzaile

izan ziren Eliodoro de la Torre eta Graciano de Ormaetxea, eibartarra.

Aldiz, hirugarren kasua gaur egungoa dugu; iparraldeko euskaldunak Euskal herriko moneta lokalari sorrera eman eta bozketa baten ondoren izen hau jarri diote "Eusko". Bozketa horretan 2000 lagun inguruk hartu du parte. Pate-hartze horrek erakusten du bertako moneta proiektuak benetako interesa sortu duela ipar Euskal Herriko Biztanleengan. Badirudi, moneta ekologiko eta solidario hori 2013an erabiltzeko moduan izango garela. Beraz, esan bezala Euskal moneta edo Euskal diruak garai bakoitzean bere funtzio eta izaera izan du eta aurrerantz ere izango du.

Historia

Informazio gehiago:

- > www.euskalmoneta.org
- > "Eliodoros" Gobierno de Euzkadi.
- Bayona, 17-07-1937. Original. Onaindia 15-2.
- > www.numisma.es

- > Economía y Finanzas en la Guerra Civil Española, 1936-1939 José Ángel Sánchez Asiaín
- > ELA. "Garaian, Garaikoa" Jose Angel Ulazia.
- > Irargi. Euskadiko Dokumentu Ondarearen zentroa.
- > <http://www.ingeba.org/>

“Euskarazko hedabide askoren iraupena zalan-tzan jarriko du 2012ko diru laguntza deialdiak”

Juanmari Larrarte

“Jaurlaritzak %11 gutxitu du euskara hedabideetan sustatzeko dirua”

“Ezinbestekoa da BERRIAren inguruko komunitatea trinkotzea”

Martxelo Otamendi

Izan zaitez berri(la)guna

Egoera gogorra bizi du BERRIA egunkariak, euskarazko egunkari bakarrak. Krisi ekonomikoa tarteko hainbat neurri hartu beharrean aurkitzen dira. Hobeto eta sakonago jakin asmoz, Martxelo Otamendi zuzendariarengana jo dugu.

2003ko sorreratik zein izan da BERRIAren bila-kaera?

Egunkaria-ren itxieraren ostean hutsetik hasi ginen euskarazko komunikabideak sortu eta sustatzen; BERRIA izan zen lehen emaitza. Ondoren etorri dira besteak: eskualdetako HITZAK, herrialdetako, HITZAK... Batzuetan bakarrik, eta beste batzuetan elkarlanean, gure eskaintza informatiboa, paperean eta sarean, osatzen joan gara.

Zein da egungo egoera?

Ez dira inondik inora garairik onenak. Azken urteotan, aldatzen ari dira hedabideak, hedabideen negozio eredua, eta gu ez gaude errealitate horretatik at. Hiru faktore nagusi nabarmenduko nituzke: komunikazio eta negozio eredu berriak, krisi ekonomikoa eta diru laguntzen beherakada.

Erakunde ofizialen jarrera... nahikoa da... zer beharko luke izan...

Lehen esan dudan bezala diru laguntzek behera egin dute nabarmen (adibidez Eusko Jaurlaritzaren diru laguntzak % 10 egin du behera aurtan). Lehendik ere larri zebilen sekto-rea, eta krisi garaian ez dugu ikusten euskara, euskal kultura eta euskal hedabideak lehentasuntzat tratatzen dituztenik, eta hori oso larria da.

Zein sostengu du BERRIAk?

Langileak, harpidedunak, irakurleak, gurean publizitatea egiten dutenak, diruz laguntzen digutenak... Oinarri sendoa du BERRIA Taldeak. 2003. urtean sortu zenetik BERRIAk babes zabala jaso du, euskaraz bizitzeko hautua egin edo euskarak bizi behar duela uste dutenen babesa.

BERISTAIN

DENDA LURRINDEGIA ESTANKOA

943 60 35 44

Camping

Galdona

JATETXE ETA ERRETEGIA
Galdona Baserria

Tel. 943 60 35 09 MUTRIKU

Aurrerantzean ere proiektua sustengatzen jarraituko dutela espero dugu.

Zenbat euskaldunengana iristen da?

Gurean ere egunkari salmentek (harpidetzak eta kioskoko salmentak) behera egin dute azken urteetan, baina irakurle kopuruak etengabe egin du gora: paperean 60.000 irakurle CIESen azken inkestaren arabera, eta interneten batz bester egunero 20.000 irakurle inguru. Egun inoiz baino irakurle gehiago ditu BERRIAK

Euskarri informatikoak paperezkoa ordezkatu-ko?

Zaila da zer gertatuko den aurreikustea. Smartphone izenez ezagutzen ditugunak orain bost urte sortu ziren eta ordutik erabat aldatu da komunikazioaren mundua. Ez dakizu zer gertatuko den. Hala ere nire ustez paperak ere izango du bere lekua etorkizuneko egitura komunikatiboan; egoitu egin beharko da garai berrietara.

“Zure ziztada behar dugu” kanpainaren helburua....

Ekonomikoki etorkizuna ez dugu batere ari, baina jendeari esan nahi diogu ditugun euskarazko komunikabideak ezinbestekoak direla euskaraz bizi ahal izateko, eta eutsi egin behar diegula. Horretarako ezinbestekoa da BERRIAren inguruko komunitatea trinkotzea.

Guztion artean ahalegina egin behar dugu, eta ez ahalegin ekonomikoa soilik, urte guzti hauean sortu dugun egitura eta eskaintzari eusteko.

BERRIA ezagutzen ez duenak zer galtzen du?

Euskaraz kalitatezko informazioa jaso eta euskaraz bizitzeko aukera. Gu saiatzen gara, paperean zein sarean, ahalik eta informazio osatu eta txukunena ematen.

Euskarazko egunkari bakarra izanik, zaila da euskaldun guztiak gogobeteko dituen produktua egiten, baina saiatzen gara sentsibiltate guztiei lekua egiten.

“Zure ziztada behar dugu” kanpaina abian da Mutriku ere. Herritarrek gonbidatzen ditugu parte hartzera. Adi izan egingo diren deialdi eta ekintzen inguruan.

Edari biltegia

Iturrirraegi

Tel./faxa: 943603938 · Etxeak: 943603893 · Sakelekoa: 609413306 · "Mendi azpi" · 20830 MUTRIKU

LEA-ARTIBAI

Hileta zerbitzuak - Beilatokia

MUTRIKU Tel.: 943 60 41 20

ONDARROA: Arta Bide, 24 - Tel.: 946 830 960
Mug: 659 879 268

LARRAITZ
Zorionak Poxpolin zure seigarren urtebetetzean. Jarraitu beti bezalako alai, zu baitzea etxeko dan-boliña.

ENAITZ
Zorionak Enaitz kapitaina! Prestatu txokolatada eta guk opariak. Osaba-izeko, Oskitz, Iraide eta Eber.

JASONE
Zorionak eta matxo asko etxeko danon partez ekainaren 25ean urteak beteko dituzulako.

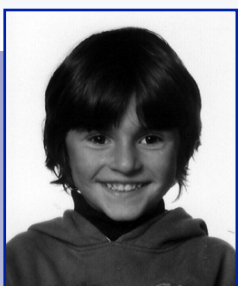
DORLETA ETA ARATZ
Zorionak gure etxeko bihurritxuei, besarkada eta matxo haundi bat zuentzako etxeko danon partez. Ondo-ondo pasa zuen eguna.

OSKITZ
(I) Zorionak Oskitz, aurten bai ondo, zure egunean oporretan! Ongi pasa txokolatadan. Atxona-ama, Enaitz eta Eber.
(II) San Juan San Juan... beste urte bat zakuan atzo zalakuan 9 muxu ekainak 23an! Iraide, ama eta aitan partez.

XUA
Zorionak gure printzesa-pirata, primeran ospatu genuen zure 6. urtebetetzea maiatzaren 9an. Matxo potolo bat etxeko danon partez.

KENAI
Zorionak gure etxeko "Messi" txikiari ama, aita eta Julenen partez.

AIORA
Zorionak ! zenbat urte egin dituzu? ba, hainbat muxu eta besarkada. Zure auzoko lagunak.

ALAITZ
Zorionak Alaitz, ongi pasatu eta muxu potolo bat Oskitz eta Iraiden partez.

ENERITZ ETA URKO
Zorionak bikote ez gara zuekin ahaztu. Matxo haundi bat bixoi etxekuen partez.

JOANA ETA NAGORE
Zorionak gure bi izeko dantzari. Marrubizko muxuak familiaren partez batez ere, Nahia eta Ekaitzen partez.

SAGARMINA
RAIKETAK S.L.

Hondartza 3-4, behea
31 postakutxa
20820 DEBA
Tel. eta faxa: 943 192 249
Mob. 629 639 685
629 641 940
sagarmina@sagarmina.com
www.sagarmina.com

KATU KALIAN 1947/48 INGURUAN (ala 1957/58?)

Goitik hasita eta ezkerretik eskubira, lehen ilaran:

Eloisa Galparsoro, Ramonita Sustaeta, Pantxika Basterretxea eta Itziar Galparsoro.

Bigarren ilaran: Arrate Arrizabalaga eta Mª Mila Beitia.

Hirugarren ilaran: Mª Isabel Arrizabalaga, Loreto Galparsoro, Vidal Urkiri eta Jose Mª Gorosabel?

Laugarren ilaran, behean: Mª Carmen Egia, Mª Carmen Lekube, Angelita Osoro eta Jose Ramon Lekube.

ANSORREGI

Oinetakoak

Erdiko kale, 9 - 943 60 33 42

IÑIGOBELÉN
konde 3 - tfnoa. 943603701

argazki lanak
erretoke digitala
diseinu grafikoa
fotokopiak zuribeltzean/koloretan

euskal preso eta iheslariak etxera

ZAINTZAKO BOTIKAK

EKAINA: Gaueko 10ak arte.

18tik 21era Otxagabia
22tik 24ra Apraiz
25etik 28ra Burgoa
29 eta 30 Zalduegi
(zapatu goizean Otxagabia)

UZTAILA: Gaueko 10ak arte.

1ean Zalduegi (Deba)
2tik 5era Apraiz (Mutriku)
6tik 8ra Otxagabia (Mutriku)
9tik 12ra Zalduegi
13tik 15era Burgoa (Deba)
(zapatu goizian Apraiz 13:00 arte)
16tik 19ra Otxagabia
20tik 22ra Apraiz
23tik 26ra Burgoa
27tik 29ra Zalduegi
(zapatu goizian Otxagabia)
30 eta 31 Apraiz

Gaueko 10etatik aurrera
ELGOIBARREN
ikus 4. orrialdea

ekaina - uztaila

• **EKAINAK 22**, baixakua **20:00etan**, Zabielen **MOTZ-MOTZIAN** lehiaketako lanak ikusgai.
Antolatzailea: Zine Forum Taldea.

• **EKAINAK 23**, zapatua **San Juan Gaia**
Burumendin **22:30ak** aldera.

• **EKAINAK 29**, baixakua **20:00etan** Zabielen **MOTZ MOTZIAN** sari banaketa.

• **EKAINAK 30**, zapatua **OPERA GAUA**
23:00etan Parrokian.
Antolatzailea: Mutrikuko Musika Banda.

• **UZTAILAK 7**, zapatua Zabel plazan
TXISTULARI ALARDEA 23:00etan.

• **UZTAILAK 14**, zapatua Goiko plazan
AKORDEOI ALARDEA 23:00etan.

• **MALEN JAIXAK**
uztailaren 21etik 24ra.

ANTOLATZEN
DITUZUEN EKITALDIEN
BERRI EMATEKO,
TARTEA DAUKAZUE
HEMEN!

MENDI IRTEERAK

EKAINAK 29-30
DINA MARTXI
TOLOSA-ONDARRU
MENDIZ MENDI
GAUEZ.

UZTAILAK 6-7 8
NEILA MENDILERROA
(BURGOS)

UZTAILAK 15-16
EIBAR-MUTRIKU
GAUEZ.

zure ziztada behar dugu

Izan zaitez
berrialaguna

**Pako
Aristi**
Idazlea

«Egunkari
nazionala,
euskalduna, duina
eta maila onekoa,
moderno eta irekia,
euskaldun izateko
ezinbesteko
elikadura da niretzat
BERRIA».

«Uste dugu
garrantzitsua dela
talde sendo bat,
komunitate sendo bat
izatea. Beste keinu
kolektibo bat egin
dezagun, beste erabaki
kolektibo bat har
dezagun askoren
artean».

Martxelo Otamendi
BERRIAko zuzendaria

«Geure buruari
zor diogu munduaren
berri euskaraz jasotzea.
Zaila egiten zait,
euskaraz ez bada,
mundua ulertzea».

Onintza Enbeita
Bertsolaria

berrialaguna izan nahi baduzu

www.berria.info/berrialaguna

Postaz: BERRIA. Martin Ugalde
kultur parkea, z/g. 20140 - Andoain

Posta elektronikoz: laguna@berria.info

Telefonoz: 943-30 43 45

berria^{info}

Informazio eguneratua eta euskarri gehiago:
www.berria.info/berrialaguna

YURRITA
GASTRONOMIKA
1867tik

Gastronomia:

gure pasioa 1867tik

